

Lagstiftning om franchising

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2005/06:98 Förstärkt skydd för franchisetagare samt två motioner som väckts med anledning av propositionen och två motioner från den allmänna motionstiden år 2005.

Propositionen innehåller förslag till en lag om franchisegivares informationsskyldighet. Lagförslaget innebär att en franchisegivare i god tid innan ett franchiseavtal ingås skall lämna franchisetagaren information om avtalets innebörd och övriga förhållanden som behövs med hänsyn till omständigheterna. Om en franchisegivare ingår ett franchiseavtal utan att ha uppfyllt sin informationsskyldighet, skall Marknadsdomstolen vid vite kunna ålägga franchisegivaren att lämna sådan information.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2006.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna.

I betänkandet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Lagförslagen	5
Ytterligare lagstiftning	9
Reservationer	13
1. Lagförslagen, punkt 1 (m, fp, kd, c)	13
2. Ytterligare lagstiftning om franchising, punkt 2 (v)	14
3. Jämkning av avtal mellan näringsidkare, punkt 3 (m, fp, kd, c)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotioner	16
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om franchisegivares informationsskyldighet,
 - b) lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.
- Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:98 och avslår motion 2005/06:L6 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Ytterligare lagstiftning om franchising

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:L5, 2005/06:L303 och 2005/06:L314.

Reservation 2 (v)

3. Jämkning av avtal mellan näringsidkare

Riksdagen avslår motion 2005/06:L6 yrkande 3.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

Stockholm den 2 maj 2006

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Peter Jönsson (s) och Mia Franzén (fp).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen föreslår i propositionen – efter att ha hört Lagrådet – att riksdagen antar framlagda förslag till lag om franchisegivares informationsskyldighet och ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. Bakgrunden till förslagen är följande.

I september 2002 antog Unidroit (Institut international pour l'unification du droit privé) – ett internationellt institut för harmonisering av privaträtten – en modellag för nationell lagstiftning om informationsplikt vid franchising. Syftet med modellagen är att förse de medlemsstater som överväger att införa lagstiftning på franchiseområdet med en förebild som kan tjäna som vägledning och inspiration vid detta arbete.

Mot bakgrund av arbetet i Unidroit gav Justitiedepartementet i oktober 2003 en sakkunnig person i uppdrag att utreda i vilken utsträckning en lag av det slag som tagits fram inom Unidroit borde införas i Sverige och hur den i så fall närmare borde vara utformad. I uppdraget ingick även att bedöma behovet av ytterligare åtgärder för att stärka franchisetagarnas ställning. Uppdraget redovisades i oktober 2004 i departementspromemorian (Ds 2004:55) *Upplyst franchising*. Promemorian har remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i propositionen.

Regeringens förslag finns i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*.

Två motioner har väckts med anledning av propositionen. I detta sammanhang behandlar utskottet även två motioner från den allmänna motions tiden år 2005. Förslagen i motionerna finns i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Lagförslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena. Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

Franchising är en form av samverkan mellan två näringsidkare – franchisegivaren och franchisetagaren – där franchisegivaren upplåter åt en eller flera franchisetagare rätten att mot ersättning sälja varor eller tjänster under ett visst namn eller ett visst kännetecken som tillhandahålls av franchisegivaren. Franchising utmärks av ett gemensamt uppträdande utåt från franchisegivarens och franchisetagarens sida. Franchisetagarens verksamhet bedrivs dock i eget namn och för egen räkning. Villkoren för verksamheten regleras vanligen genom ett standardavtal mellan parterna.

Ett utmärkande drag för franchising, jämfört med vissa andra samarbetsformer, är att parterna i ett franchiseförhållande är fristående från varandra. Vardera parten är såväl juridiskt som ekonomiskt ansvarig endast för det egna företaget.

Franchising som samverkansform mellan olika företag har kunnat härledas så långt tillbaka som till medeltiden. Franchising i dess moderna former uppstod dock betydligt senare i USA. Under mitten av 1900-talet började det bli vanligt med franchising även i Europa. I Sverige startade franchising på allvar i början av 1980-talet och har under senare år vuxit markant. Franchising förekommer i ett flertal branscher men är vanligast inom detaljhandeln.

I Sverige finns inte någon lagstiftning som direkt tar sikte på franchising; franchiseverksamhet som sådan är alltså oreglerad. Det finns emellertid allmänt utformade lagbestämmelser på olika områden som kan bli tillämpliga i fråga om franchising. Vad gäller det avtalsrättsliga förhållandet mellan franchisegivaren och franchisetagaren kan bestämmelserna i avtalslagen (1915:218) och lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare bli tillämpliga. Om ett franchiseavtal anses begränsa konkurrensen aktualiseras en tillämpning av konkurrenslagen (1993:20). För vissa grupper av avtal mellan företag görs undantag från det generella förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Grunden för dessa undantag är att de avtal som avses i allmänhet anses förbättra varudistributionen och utbudet av tjänster samt ge även konsumenter och andra slutanvändare en skälig andel av de fördelar som uppnås. Ett sådant gruppundantag finns

för s.k. vertikala avtal. Franchiseavtal hör till denna kategori. Vidare kan även konsumenträttslig, arbetsrättslig och immaterialrättslig lagstiftning ha betydelse i franchiseförhållanden.

Inom Unidroit har under lång tid pågått ett franchiseprojekt. I september 1998 publicerades en handbok som behandlar olika frågor vid internationell franchising, the Unidroit Guide to International Master Franchise Arrangements, och i september 2002 antogs en modellag för nationell lagstiftning om informationsplikt för franchisegivare gentemot tilltänkta franchisetagare. Modellagen är avsedd att vara en inspirationskälla för de länder som överväger att införa lagstiftning om franchising. Den avser endast vilken information som en franchisegivare skall ge en tilltänkt franchisetagare. Syftet är att göra det möjligt för franchisetagaren att fatta ett välinformerat beslut om huruvida han eller hon skall ingå ett franchiseavtal eller inte. Modellagen innehåller däremot inte några bestämmelser om själva franchiseförhållandet, såsom rätten att häva avtalet och verkningarna därav.

Redan under 1980-talet togs initiativ till att få till stånd en närmare reglering av franchiseverksamheten i Sverige. I en motion vid 1982/83 års riksmöte hemställdes att riksdagen skulle begära att regeringen skyndsamt skulle låta utreda frågan om franchising. Detta resulterade i att en statlig utredning tillsattes år 1984, Franchiseutredningen. Utredningen presenterade sina förslag i betänkandet (SOU 1987:17) Franchising. Förslagen fick kraftig kritik i det remissförfarande som följde. Regeringen beslutade därför hösten 1991 att lägga betänkandet till handlingarna.

Motioner med yrkanden om lagstiftning om franchising har därefter varit föremål för behandling av riksdagen vid åtskilliga tillfällen (se bet. 1992/93:LU2, 1998/99:LU7, 2000/01:LU17, 2001/02:LU12, 2002/03:LU4 och 2003/04:LU7). När utskottet våren 2002 behandlade motioner med krav på lagstiftning om franchising var de frågor som togs upp i de då aktuella motionerna föremål för en omfattande remissbehandling. I sitt betänkande framhöll utskottet vikten av att regeringen har en beredskap för att överväga lagstiftning och att spörsmålet i Sverige hanteras på ett sätt som står i överensstämmelse med den internationella utvecklingen. Utskottet anförde vidare att det kunde vara lämpligt att regeringen, så snart det då pågående arbetet inom Unidroit med en modellag för franchising var färdigt, överväger frågan om svensk lagstiftning på området (bet. 2001/02:LU12).

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att det införs lagbestämmelser som syftar till att skapa goda förutsättningar för genomtänkta och balanserade avtal på franchiseområdet och att dessa bestämmelser tas in i en ny särskild lag om franchisegivares informationsskyldighet.

Regeringen framhåller att särskilda lagregler om franchising bör införas bara om det finns ett reellt behov av sådana och att det är angeläget att undvika formalisering och byråkratisering och därmed förorsaka ökade kostnader för aktörerna, om de själva kan hantera de frågor som uppstår. Samtidigt är det naturligt att samhället strävar efter en rimlig balans i styrkeförhållandet mellan avtalsparterna och skapar rättsliga förutsättningar för ett samarbete som är ömsesidigt givande.

Även om franchiseförhållanden företer likheter med andra typer av avtalsarrangemang ger ett franchiseförhållande, enligt regeringen, upphov till särskilda frågeställningar som inte utan vidare låter sig hanteras inom ramen för befintliga rättsregler. Franchisetagaren framstår också i flera avseenden typiskt sett som särskilt utsatt jämfört med parter i andra kommersiella avtalsförhållanden. Av särskild betydelse är härvid franchisetagarens underlägsna ställning när det gäller resurser, inflytande över affärsidén och tillgång till information. Regeringen anser att en grundläggande skyddslagstiftning skulle kunna minska de risker som är förenade med denna obalans mellan avtalsparterna. Övervägande skäl talar således, enligt regeringens mening, för att införa en särskild lagstiftning om franchising.

De föreslagna nya bestämmelserna tar inte sikte på avtalsvillkoren som sådana utan endast på den information som skall lämnas av franchisegivaren inför ett avtalsslut. Regleringen förutsätter att det går att på ett tydligt och förutsebart sätt avgränsa tillämpningsområdet för lagen. Lagförslaget innehåller därför en definition av franchiseavtal. Med franchiseavtal avses ett avtal varigenom en näringsidkare (franchisegivaren) kommer överens med någon annan (franchisetagaren) om att denne mot ersättning skall använda franchisegivarens särskilda affärsidé om marknadsföring och försäljning av varor eller tjänster. Som ytterligare förutsättningar för att ett avtal skall anses vara ett franchiseavtal enligt lagen skall gälla att franchisetagaren enligt avtalet skall använda franchisegivarens näringskännetecken eller andra immateriella rättigheter samt medverka vid återkommande kontroller av att avtalet följs.

Regeringens förslag innebär att en franchisegivare i god tid innan ett franchiseavtal ingås skriftligen skall lämna franchisetagaren den information om avtalets innebörd och övriga förhållanden som behövs med hänsyn till omständigheterna. Informationen skall vara klar och begriplig. Informationskyldigheten skall gälla också när ett befintligt franchiseavtal, med franchisegivarens tillåtelse, överläts till en ny franchisetagare. Viss information – som särskilt anges i den föreslagna lagtexten – skall alltid lämnas. Informationen skall t.ex. alltid innehålla uppgift om avtalstiden, villkoren för förändring, förlängning och uppsägning av franchiseavtalet samt de ekonomiska konsekvenserna av en uppsägning. Vidare måste informationen innefatta uppgift om hur en tvist med anledning av avtalet skall prövas och vad som skall gälla i fråga om kostnadsansvar för en sådan tvist.

Den nya regleringen föreslås vara marknadsrättslig till sin karaktär och skall syfta till att ge möjligheter att få en franchisegivare som har brustit i sin informationsplikt att ändra sitt beteende. Regeringen föreslår att Marknadsdomstolen skall pröva frågor om huruvida en franchisegivare har brustit i sin informationsskyldighet. Om domstolen finner att så har varit fallet skall den vid vite kunna ålägga franchisegivaren att lämna information i enlighet med vad som sägs i lagen. Talan om åläggande föreslås få väckas av den franchisetagare som har berörts av det bristande informationslämnandet, en sammanslutning av näringsidkare eller en annan sammanslutning som har ett befogat intresse av att företräda näringsidkaren.

Den nya lagen och följdändringar till denna i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. föreslås träda i kraft den 1 oktober 2006.

Motionen

Inger René m.fl. (m, fp, kd, c) yrkar i motion L6 att riksdagen skall avslå regeringens lagförslag (yrkandena 1 och 2). Motionärerna är positiva till lagstiftning som ger goda förutsättningar för allt slags näringsidkande och framhåller att näringsfriheten kräver bra och tydliga lagar som sätter spelreglerna för alla inblandade parter. Enligt motionärerna har regeringen emellertid inte presenterat några övertygande skäl för att det krävs en särskild lag för att reglera just de företag som samverkar genom franchiseavtal. En lagreglering av formerna för den information som franchisegivaren bör lämna till franchisetagaren har, enligt motionärerna, inte visat sig nödvändig. Den föreslagna lagstiftningen riskerar också att leda till ökad byråkrati och ökade kostnader för företagen, något som i slutändan kommer att få bäras av konsumenterna inom de berörda branscherna. Motionärerna framhåller att lika viktigt som att förenkla och ta bort befintliga regler är det att se till att nya regler som innebär ökade kostnader bara införs om det bedöms absolut nödvändigt. Så är inte fallet med den av regeringen nu föreslagna lagen. De problem som kan uppstå mellan franchiseföretag kan, enligt motionärerna, lösas väl så bra inom ramen för redan gällande lagstiftning och genom självreglering inom branschen.

Utskottets ställningstagande

Motioner med olika krav på lagstiftning om franchising har som tidigare redovisats behandlats av riksdagen vid åtskilliga tillfällen sedan början av 1980-talet. Utskottet ser med tillfredsställelse på att regeringen nu lagt fram förslag till lagstiftning som syftar till att förstärka skyddet för franchisetagare.

De invändningar mot lagförslagen som förs fram i motion L6 går ut på att bestämmelserna inte behövs eftersom redan befintlig lagstiftning och självreglering inom branschen, enligt motionärernas mening, räcker för att lösa de problem som kan uppstå mellan franchiseföretag. Utskottet kan för sin del instämma i såväl regeringens som motionärernas uppfattning att särskilda lagregler skall införas bara om det finns ett reellt behov av sådana.

Också utskottet anser att det är angeläget att undvika onödig formalisering och byråkratisering som förorsakar ökade kostnader för aktörerna, om de själva kan hantera de frågor som uppstår.

I likhet med regeringen anser dock utskottet att den obalans som vanligen uppkommer i styrkeförhållandet mellan avtalsparterna i ett franchiseförhållande är sådan att det är motiverat med en särskild skyddslagstiftning till förmån för franchisetagare. Även om det kan finnas vissa likheter mellan franchiseförhållanden och andra typer av avtalsarrangemang framstår franchisetagare dock typiskt sett i flera avseenden som särskilt utsatta jämfört med parter i andra kommersiella avtalsförhållanden. Den nu föreslagna lagen ger enligt utskottets mening större förutsättningar för mer genomtänkta och balanserade avtal på franchiseområdet. Den informationskyldighet som den föreslagna lagen ålägger en franchisegivare torde, såvitt utskottet kan bedöma, inte medföra några större kostnader eller innebära någon ökad byråkrati.

Utskottet vill också peka på det omfattande och långvariga arbete som har bedrivits inom Unidroit när det gäller att ta fram regler för franchising. Detta arbete visar att samarbetsformen franchising internationellt har ansetts inta en särställning i förhållande till andra kommersiella samarbetsformer. Som regeringen anfört är det naturligt och konsekvent att Sverige nu går vidare med en nationell lagreglering på området.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det finns goda skäl för att införa en särskild lag om franchisegivares informationsskyldighet. Utskottet har inte något att erinra mot den närmare utformningen av de framlagda lagförslagen.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motion L6 yrkandena 1 och 2.

Ytterligare lagstiftning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med förslag till ytterligare lagstiftning om dels franchising, dels jämkning av avtal mellan näringsidkare. Jämför reservationerna 2 (v) och 3 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L5 att regeringen skall återkomma med lagförslag som reglerar innehållet i avtal om franchiseupplåtelse. Motionärerna anser att regeringens nu framlagda förslag är vällovligt men inte tillräckligt för att komma till rätta med de problem som ofta uppstår för den svagare parten i ett franchiseförhållande, nämligen franchisetagaren. Innehållet i de omfattande och komplexa standardavtal som ofta används på franchiseområdet är, enligt motionärerna, till fördel för fran-

chisegivaren. Det är inte ovanligt med oskäligen villkor i fråga om t.ex. uppsägning av avtalet och ekonomisk kompensation i samband med uppsägning. Eftersom franchiseavtal som regel innehåller en skiljeklausul och kostnaderna för skiljeförfarande är höga har en franchisetagare i praktiken små möjligheter att få en tvist prövad. Även om franchisegivaren med det nu framlagda lagförslaget måste lämna information om innehållet i avtalet leder det inte till större möjligheter för franchisetagaren att påverka innehållet i avtalet. Eftersom ett franchiseförhållande inte går att jämställa med ett avtal mellan två jämstarka näringsidkare krävs det, enligt motionärerna, en särreglering på detta område. Särskilt bör frågor om uppsägning av franchiseavtal, skiljeklausuler och franchisetagares förhandlingsrätt uppmärksammas.

Liknande synpunkter förs fram i motion L303 av Anita Jönsson och Bo Bernhardsson (båda s) i vilken begärs ett tillkännagivande om skyddsregler för franchisetagare samt i motion L314 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) i vilken begärs ett tillkännagivande om behovet av lagstiftning om förhandlingsrätt för franchisetagare.

I motion L6 av Inger René m.fl. (m, fp, kd, c) pekar motionärerna på att riksdagen i mars 2005 gav regeringen till känna att regeringen borde tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäligen avtal mellan näringsidkare. Motionärerna konstaterar att någon sådan utredning ännu inte har tillsatts och framhåller att det är nödvändigt att en utredning tillsätts så snart som möjligt. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 3).

Propositionen

Syftet med förslaget om särskild franchiselagstiftning är främst att skapa goda förutsättningar för genomtänkta och balanserade avtal på franchiseområdet. Regeringen anser att lagstiftningen därför primärt bör vara inriktad på den information som franchisegivaren skall tillhandahålla inför ett avtalslut. I propositionen redogör regeringen för sin syn på frågan om lagstiftningen därutöver bör omfatta även frågor om uppsägning av franchiseavtal, skiljeklausuler och förhandlingsrätt för arbetstagare.

Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas lagbestämmelser som närmare reglerar frågor om uppsägning av ett franchiseavtal. Inget tyder, enligt regeringen, på att det föreligger något reellt behov av sådana regler. De frågor som främst aktualiseras i detta sammanhang – grund för uppsägning, skäligen uppsägningstid m.m. – är enligt regeringens mening av sådan karaktär att de problem som kan tänkas uppkomma normalt torde kunna lösas på ett rimligt sätt med en tillämpning av allmänna avtalsrättsliga regler och principer. Förhållandena är dessutom så skiftande mellan olika branscher att särskilda lagbestämmelser skulle riskera att bli alltför stelbenta. Vidare pekar regeringen på att frågorna om uppsägning, enligt det framlagda lagförslaget, alltid skall behandlas i det informationsmaterial som en franchisegivare skall upprätta inför avtalslutet.

När det gäller frågan om skiljeklausuler bedömer regeringen att det inte i detta sammanhang bör införas bestämmelser om jämkning av skiljeklausuler i franchiseavtal eller om fördelningen av kostnader för skiljeförfarande i tvister på grund av sådana avtal. Regeringen konstaterar att det är vanligt att franchiseavtal innehåller skiljeklausuler och att det finns såväl fördelar som nackdelar med ett skiljeförfarande. Skiljeklausuler i franchiseavtal kan i vissa fall leda till oönskade konsekvenser, och det är därför, enligt regeringen, av största vikt att frågan om hur eventuella tvister skall hanteras och vad som därvid skall gälla i fråga om kostnadsansvar uppmärksammas redan inför avtalslutet. Även i detta sammanhang hänvisar regeringen till att franchisegivaren enligt det nu framlagda lagförslaget skall vara skyldig att behandla dessa frågor i det informationsmaterial som franchisetagaren skall tillhandahållas inför avtalslutet.

I propositionen pekar regeringen vidare på att frågan om skiljeklausuler i kommersiella avtal utifrån mer generella utgångspunkter har uppmärksamats i riksdagen. I ett tillkännagivande våren 2005 uttalade riksdagen att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäligen avtal mellan näringsidkare (bet. 2004/05:LU12, rskr. 179). Regeringen har för avsikt att i ett senare sammanhang ta ställning till om det bör vidtas åtgärder för att generellt öka möjligheterna att jämka eller ogiltigförklara skiljeklausuler i sådana avtal. I det sammanhanget kommer också skiljeklausuler i franchiseavtal att uppmärksammas. Mot denna bakgrund är regeringen inte beredd att nu lämna något förslag i dessa delar.

Slutligen konstaterar regeringen att det kan anläggas arbetsrättsliga aspekter på franchiseförhållanden och att några remissinstanser särskilt tagit upp frågan om franchisegivarens förhandlingsskyldighet gentemot den arbetstagarorganisation till vilken franchisetagaren hör. Regeringen pekar på att det inte legat inom den sakkunnige personens uppdrag att behandla frågor av detta slag och att det således inte finns något beredningsunderlag för att i detta sammanhang lämna några lagförslag. Vidare framhåller regeringen att hithörande problem inte är unika för just franchiseförhållanden utan kan göra sig gällande även i andra fall där ett företag blir bundet – i rättsligt eller ekonomiskt hänseende – av beslut som fattas inom ett annat företag. Enligt regeringens mening bör därför frågor om förhandlingsrätt för arbetstagar ses över i ett sammanhang.

Utskottets ställningstagande

Liksom Unidroits modellag är den i propositionen föreslagna lagstiftningen primärt inriktad på den information som franchisegivaren skall lämna franchisetagaren inför ingåendet av ett avtal. I motionerna L5, L303 och L314 ställs krav på ytterligare lagreglering inom franchiseområdet, medan motion L6 yrkande 3 avser problematiken med skiljeklausuler i kommersiella avtal utifrån mer generella utgångspunkter.

När det gäller frågor om uppsägning av ett franchiseavtal gör regeringen i propositionen bedömningen att det inte föreligger något reellt behov av sådana regler. De frågor som främst aktualiseras i detta sammanhang är av sådan karaktär att de problem som kan tänkas uppkomma normalt torde kunna lösas på ett rimligt sätt med en tillämpning av allmänna avtalsrättsliga regler och principer. Utskottet gör i den delen inte någon annan bedömning.

Vidare konstaterar utskottet att den i propositionen föreslagna lagen innebär att en franchisegivare före avtalsslutet måste lämna franchisetagaren viss i lagen angiven information, däribland uppgifter om uppsägning av avtalet och de ekonomiska konsekvenserna av en uppsägning. Detsamma gäller uppgifter om hur en tvist med anledning av avtalet skall prövas och vad som skall gälla i fråga om kostnadsansvar för en sådan tvist. Härigenom kan förutsättningar skapas för en större medvetenhet hos såväl franchisetagare som franchisegivare om vikten av dessa frågor. Vad som i övrigt anförs i motionerna utgör enligt utskottets mening inte heller skäl att förorda några tillkännagivanden från riksdagens sida.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L5, L303 och L314.

Vad gäller frågan om skiljeklausuler i kommersiella avtal har riksdagen, som också redovisas i propositionen, i mars 2005 tillkännagett att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäligen avtal mellan näringsidkare. I propositionen redogör regeringen för sin avsikt att i ett senare sammanhang ta ställning till om det bör vidtas åtgärder för att generellt öka möjligheterna att jämka eller ogiltigförklara skiljeklausuler i sådana avtal. I det sammanhanget kommer också, enligt vad som anförs i propositionen, skiljeklausuler i franchiseavtal att uppmärksammas. I likhet med förra årets tillkännagivande vill utskottet påtala vikten av att frågan utreds och förutsätter att regeringen snarast möjligt tar erforderliga initiativ. Något ytterligare tillkännagivande från riksdagens sida är enligt utskottets mening därför knappast meningsfullt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen också avslår motion L6 yrkande 3.

Reservationer

1. Lagförslagen, punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L6 yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2005/06:98.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs lagstiftning som ger goda förutsättningar för allt slags näringsidkande. Regeringen har nu lagt fram förslag om en särskild lag som skall reglera enbart de företag som samverkar genom franchiseavtal. Enligt vår mening har regeringen inte lyckats presentera några övertygande skäl för att det behövs en sådan särslagstiftning.

Vi har inte något emot syftet med lagen, dvs. att alla franchisetagare bör vara fullt medvetna om innebörden i det avtal de ingår med franchisegivaren. Att formerna för denna information skall behöva regleras i en särskild lag ser vi dock inte något behov av. Den föreslagna lagstiftningen riskerar att byråkratisera förhållandet mellan olika fria företagare och orsaka de inblandade extra kostnader som i slutänden kommer att få bäras av konsumenterna inom de berörda branscherna. Regeringen har år efter år talat om att den offentliga regelbördan för våra företag skall minskas. Lika viktigt som att förenkla och ta bort befintliga regler är det att se till att nya regler som innebär ökade kostnader för företagen bara införs om de bedöms vara absolut nödvändiga. Så är inte fallet med den av regeringen nu föreslagna lagen om informationsskyldighet för franchisegivare. Enligt vår mening kan de problem som kan uppstå mellan franchiseföretag lösas inom ramen för redan gällande lagstiftning och självreglering inom branschen. Eventuella kvarstående problem får lösas inom ramen för den översyn som efterfrågas i reservation 3.

Vi anser således att förslagen i propositionen inte bör läggas till grund för lagstiftning och att riksdagen med bifall till motion L6 yrkandena 1 och 2 skall avslå propositionen.

2. Ytterligare lagstiftning om franchising, punkt 2 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:L5, 2005/06:L303 och 2005/06:L314.

Ställningstagande

Regeringens nu framlagda förslag om en lag om informationsskyldighet för franchisegivare är vällovligt men inte alls tillräckligt för att komma till rätta med de problem som ofta uppstår för den svagare parten i ett franchiseförhållande nämligen franchisetagaren. Även om franchisegivaren måste lämna information om innehållet i avtalet påverkas inte franchisetagarens situation särskilt mycket eftersom avtalsvillkoren, som vanligen har formen av standardavtal, sällan torde vara förhandlingsbara. Regeringen bör därför återkomma med lagförslag som reglerar innehållet i avtal om franchiseupplåtelse.

Jag vill inte begränsa eller försvåra möjligheterna till företagande i ett franchisesystem. Däremot anser jag att det är angeläget att genom lagstiftning skapa ett bättre utgångsläge för franchisetagaren. Skäliga avtalsvillkor kommer inte heller att gynna bara den enskilda franchisetagaren utan hela franchisesystemet eftersom en lagreglering av avtalets innehåll kommer att stoppa oseriös verksamhet.

Jag ser främst ett behov av reglering av de ekonomiska förhållandena vid en uppsägning av ett franchiseavtal, ett förbud mot skiljeklausuler eller alternativt en bestämmelse som klargör att franchisegivaren står för kostnaderna vid ett skiljeförfarande och att franchisetagaren eller dennes anställda får en primär förhandlingsrätt gentemot franchisegivaren. Enligt min mening behöver dessa och andra närliggande frågor utredas på nytt, och regeringen bör därefter återkomma med förslag till lagstiftning som reglerar innehållet i avtal om franchising.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna L5, L303 och L314, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Jämkning av avtal mellan näringsidkare, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L6 yrkande 3.

Ställningstagande

I ett tillkännagivande för mer än ett år sedan uttalade riksdagen att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäligen avtalsvillkor mellan näringsidkare (bet. 2004/05:LU12, rskr. 179). Någon utredning har ännu inte tillsatts. Vi anser att det är nödvändigt att en sådan utredning tillsätts så snart som möjligt.

Vad som nu anförs bör riksdagen, med bifall till motion L6 yrkande 3, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:98 Förstärkt skydd för franchisetagare:

Riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om franchisegivares informationsskyldighet,
2. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Följdmotioner

2005/06:L5 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som reglerar innehållet i avtal om franchiseupplåtelse.

2005/06:L6 av Inger René m.fl. (m, fp, kd, c):

1. Riksdagen avslår i sin helhet regeringens förslag till lag om franchisegivares informationsskyldighet.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag till ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.
3. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt tillsätter en utredning med uppgift att lägga fram förslag till åtgärder för att öka möjligheterna att jämka oskäligen avtal.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:L303 av Anita Jönsson och Bo Bernhardsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skyddsregler för franchisetagare.

2005/06:L314 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lagstiftning om förhandlingsrätt för franchisetagare.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om franchisegivares informations-skyldighet

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om franchisegivares skyldighet att innan ett franchiseavtal ingås ge franchisetagaren viss information.

Definition av franchiseavtal

2 § Med franchiseavtal avses i denna lag ett avtal varigenom en näringsidkare (franchisegivaren) kommer överens med någon annan (franchisetagaren) om att denne mot ersättning till franchisegivaren skall använda franchisegivarens särskilda affärsidé om marknadsföring och försäljning av varor eller tjänster. Som ytterligare förutsättningar för att ett avtal skall anses vara ett franchiseavtal enligt denna lag gäller att franchisetagaren enligt avtalet skall använda franchisegivarens näringskännetecken eller andra immateriella rättigheter samt medverka vid återkommande kontroller av att avtalet följs.

Franchisegivarens informationskyldighet

3 § I god tid innan ett franchiseavtal ingås skall en franchisegivare skriftligen ge franchisetagaren den information om avtalets innebörd och övriga förhållanden som behövs med hänsyn till omständigheterna. Informationen skall vara klar och begriplig. Den skall minst innehålla

1. en beskrivning av den franchiseverksamhet som franchisetagaren skall bedriva,

2. uppgift om andra franchisetagare som franchisegivaren har träffat avtal med inom samma franchisesystem och omfattningen av deras verksamhet,

3. uppgift om den ersättning som franchisetagaren skall betala till franchisegivaren och övriga ekonomiska villkor för franchiseverksamheten,

4. uppgift om immateriella rättigheter som skall upplåtas till franchisetagaren,

5. uppgift om de varor eller tjänster som franchisetagaren är skyldig att köpa eller hyra,

6. uppgift om konkurrensförbud som skall gälla under eller efter den tid som franchiseavtalet gäller,

7. uppgift om avtalstiden, villkoren för förändring, förlängning och uppsägning av franchiseavtalet samt de ekonomiska konsekvenserna av en uppsägning, och

8. uppgift om hur en tvist med anledning av avtalet skall prövas och vad som skall gälla i fråga om kostnadsansvar för en sådan tvist.

Vad som sägs i första stycket gäller också när ett befintligt franchiseavtal, med franchisegivarens tillåtelse, skall överlåtas till en ny franchise-tagare.

Underlåtenhet att lämna information

4 § En franchisegivare som har ingått ett franchiseavtal utan att ha uppfyllt sin skyldighet enligt 3 § får åläggas att, i fråga om det avtalet och framtida franchiseavtal, lämna information i enlighet med vad som sägs i den paragrafen. Ett sådant åläggande kan riktas också mot någon som är anställd hos franchisegivaren eller som handlar på dennes vägnar.

5 § Talan om åläggande enligt 4 § väcks vid Marknadsdomstolen.

En sådan talan får väckas av

1. en franchisetagare i ett sådant avtal som avses i 4 §,
2. en sammanslutning av näringsidkare, eller
3. en annan sammanslutning som har ett befogat intresse av att företräda näringsidkare.

Den som har talerätt enligt andra stycket har rätt att delta i rättegången som intervenient enligt 14 kap. rättegångsbalken.

I mål om åläggande enligt 4 § gäller i övrigt de bestämmelser i marknadsföringslagen (1995:450) som reglerar förfarandet och fördelningen av rättegångskostnader i mål om åläggande att lämna information enligt 15 § den lagen. Bestämmelserna i 21, 34–37 och 52 §§ om Konsumentombudsmannen skall dock inte tillämpas.

6 § Ett åläggande enligt 4 § skall förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövt.

Talan om utdömmande av vite väcks vid en tingsrätt som är behörig enligt 10 kap. rättegångsbalken. En sådan talan får alltid väckas vid Stockholms tingsrätt.

Talan får väckas av den som har begärt vitesföreläggandet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2006.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,
6. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
7. försäkringsavtalslagen (2005:104),
8. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

8. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,

9. lagen (2006:000) om franchisegivares informationsskyldighet.

Bestämmelserna i 14, 15 och 16–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. I mål enligt marknadsföringslagen eller försäkringsavtalslagen tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som föreskrivs i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2006.

¹ Lagen omtryckt 1984:294.

² Senaste lydelse 2005:594.